

32 MK

friiti

KANSAN MUSIIKKILEHTI

Nro 4 ■ 2000

■ WIMME

■ Keba Junkera

■ Ihanaa, kantele,
ihanaa

ISSN 1457-3024

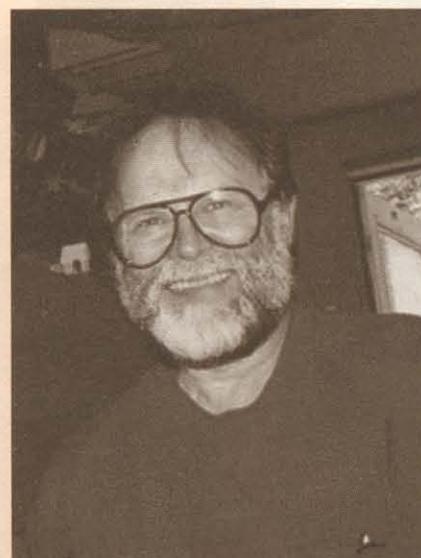

■ Mestaripelimannit ■ Amerikan kanteleita ■ ITE ■
Lusofono ■ Kaustinen Competition ■ Kämmärit

Gerry's number one, '95 the fun begun.

Take it over, on your knee, and play it again!

The kantele I mean, from the Clover Valley dean,
take it over, and you're free, and keep on sane!

Gerry Luoma Henkel

- Amerikan kantelemestari

Teksti Simo Westerholm

Gerry sylissänsä uusi
15-kielinen.

Metsästä, niinkuin asiaan tietysti kuuluu, ilmestyi pari vuotta sitten nettiin iskevä ja selvä kotisivu:

www.kantele.com. Metsä sijaitsee Minnesotan valtiossa, Duluthin kaupungista hiukan luoteeseen. Siellä on verstaassaan askaroinut viitisen vuotta kanteleiden ja jouhikoiden kimpussa Gerry Luoma Henkel, jonka voi sanoa olleen viime aikojen tärkein kanteleprofeetta Suomen ulkopuolella. Hänen kotisivunsa sisältävät lähes täydellisen kantele-alan hakemiston, ja www.kantele.com on nopein tie kelle tahansa kantelemaailmisiin haluavalle.

Gerryn verstaasta on levinnyt muutamassa vuodessa yli 600 soitinta ympäri Yhdysvaltoja; Kanadaan, Englantiin, Japaniin ja Australiaan. Gerry on kirjoittanut paljon kanteleesta ja esiintynyt televisiossa sekä eri lehtien sivuilla melko tiheään ja saanut vuosina 1997 ja 1999 kunniaakkaan Minnesota Folk Artist-palkinnon.

Juuret löytyvät

Kuten mestarimme nimestä voi arvailla, on hänessä puoliksi suomalaisen vikaa. Käyttipä hän aikaisemmin sähköpostiosoitteenaankin "Gkarhua". Gerry on aina tiennyt sukulaistaan Etelä-Pohjanmaalla, mutta sanoo kuitenkin olleensa täysin suomitiedoton vuoteen 1985 saakka. Mainitun vuoden FinnFest-juhlilla Michiganin Hancockissa hän tapasi muutamia amerikansuomalaisia ja Seppo Paakunaisen Karelia-yhtyeineen. Kiinnostus suomalaiseen musiikkiin ja kieleen iski pysyvästi. Seuraavana vuonna Gerry mm. järjesti Karelian kiertueen Kanadassa ja USA:ssa. Vuonna 1990 hänestä tuli Superiorissa ilmestyneen The Finnish American Reporter-lehden päätoimittaja.

Parin Reporter-vuotensa aikana Gerry Luoma Henkel perehtyi melkoisesti suomalaiseen ja amerikansuomalaiseen kulttuuriin ja oli aivan ratkaisevan tärkeä henkilö herätettäessä kolmannen ja neljännen polven amerikansuomalaisia tutkailemaan tausto-

jansa.

1990-luvun alkuvuosina ilmestyivät musiikin merkeissä Keski-Lännen suomalaisetsikoihin esimerkiksi Joyce Hakala ja Koivun Kaiku, Diane Jarvi, Oulu Hot Shots, Al Reko, Eric ja Kip Peltoniemi ja Oren ja Toni Tikkanen. Heidän toimestaan saatiin esille myös monta edellisten polvien muusikkoo, ja kirjoja, kymmeniä artikkeleita, levyjä ja kasetteja julkaistiin. Samalla syntyivät kiinteät yhteydet suomalaiseen kansanmusiikkiväkeen.

Gerryn omaa väkeä haeskeltiin ja löydettiin -98 talvella Etelä-Pohjanmaalta. Äidinisä Kustaa Kristianinpoika Luoma (1871-1936) lähti vuonna 1900 Amerikkaan näyttelijä Kalevi Haapojan syntymäkodin naapurista Ylihärmästä. Kustaan vaimon Sanna Matintytär Kettulan (1870-1955) kotitalo seisoo vielä pystyssä Ylistarossa. Sannan sisaruksista Iisak ja Juha muuttivat myös Lännelle, Maria, Liisa ja Esa jäivät syntymäseuduilleen. Jälkeläisiä, Gerryn sukulaisia, löytyy kummastakin pitäjästä.

Henki ja aine yhdistyvät

Syksyllä 1994 Gerry kyläili Kip Peltoniemen kotona Minnesotan Wadenassa samaan aikaan Kansanmusiikkiinstituutin poikien kanssa. Parin vuorokautta kuunneltiin suomalaista kansanmusiikkia ja keskusteltiin instituutin julkaisujen pohjalta kaikesta mahdollisesta asiaan liittyvästä. Kun ilmeni, että ennen toimittajana tuntemamme Gerry oli ammattitaitoinen kirves-

Diane Jarvi sylissänsä yksi Gerryn parhaista.

Kanteletta on Gerryn suvussa soitettu jo pitkään. Kuvasa Gerryn isotäti Ylistarosta.

mies ja puuseppä, yllytettiin häntä tietysti kokeilemaan kanteleenrakennusta.

Ystävänsä Bob Christensenin kanssa Gerry teki 10 viisikielistä Instituutin 5-kielispöyrustusten mukaan. Ensimmäiset kanteleet menivät lahjoiksi tuttaville, mutta homma tuntui niin innostavalta, että nimellä "Bobalu Instruments" syntyi satakunta 5- ja 10-kielistä seuraavan vuoden aikana. Sen jälkeen Bob jättäytyi kanteleiden parista, jotka ovat sittemmin rakentuneet yhden miehen verstaassa.

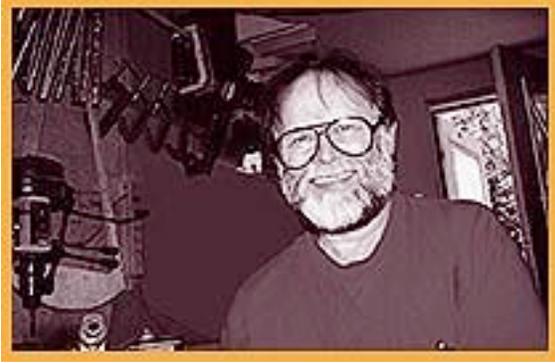
Media uutisoi ahkerasti kummallisten soittimien rakentajasta, ja muutkin kuin suomalaisperäiset kiinnostuivat kanteleesta. Kun vielä kanteleopettajat Merja Soria Kaliforniassa ja Diane Jarvi Minnesotassa hankkivat useita Gerryn kanteleita, niin rakentajan maine levisi käsin kosketeltavaksi lukuisil-

la kanteleireillä. Minnesotan valtion taidetoimikunta huomioi kahdesti kanteleenrakentajan Vuoden taiteilijanimityksellä, ja kanteleet olivat esillä eri folkfestivaaleilla.

Tyydytys

Viiden kantelevuoden jälkeen Gerry Luoma Henkel on tekemisiinsä hyvin tyytyväinen. Alkuaan ilman neuvomamiehiä tehty työ kantoi erehdyksen ja kokeilujen kautta hyvään tulokseen. Vietettyään talvella 1998 kolme kuukautta Suomessa, Gerry vieraili useiden soitinrakentajien ja muusikoiden luona. Moni arvoitus ratkesi, samalla omat pikku niksit ja keksinnöt saivat suomalaiset kollegat nyökyttelemään ihailevasti. Kymmenet suomalaiskontaktit ovat avanneet uusia ovia niin isovanhempien kuin nykyisen Suomenkin ymmärtämiseen.

Oma soittotaito ja kantele sekä jouhikkomusiikin tuntemus ovat nyt niin hyvällä mallilla, ettei opetus- ja näyttelytilaisuuksiin välttämättä tarvita enää vieraita. Kotisivut ovat tuottaneet melkoisen kanteleystävien joukon Yhdysvaltoihin, mutta myös muille maitteille. Olisi kovasti paikallansa hommata jotakin mitalia Suomen suunnastakin mainiolla mestarille. ■

Gerry Luoma Henkel – America’s Kantele Master

By Simo Westerholm

Translated by Hanna Erpestad

A sharp internet webpage (www.kantele.com) appeared a couple of years ago from the forest, appropriately, in northern Minnesota, slightly northwest of the city of Duluth.

There, in his workshop, Gerry Luoma Henkel, who could very well be called the most important contemporary kantele prophet outside Finland, has been making kanteles and jouhikkos for about five years. His homepage contains a near-complete database on the subject of kantele, and www.kantele.com is the fastest connection to anyone interested in the world of kanteles.

In just a few years, Gerry’s workshop has produced over 600 instruments, which have spread all over the United States, Canada, England, Japan, and Australia. Gerry has written a great deal about the kantele and has fairly frequently appeared on television as well as in various newspapers, and in 1997 and 1999 he was the recipient of the prestigious Minnesota Folk Artist award.

Roots Found

As our kantelemaker’s name suggests, he has a “half-Finn” heritage. At one time he even used “Gkarhu” (karhu = bear) as his e-mail address. Gerry has always known about his Etela-Pohjanmaa relatives but claims to have been completely ignorant about Finland until 1985. During that year’s FinnFest in Hancock, Michigan, Gerry met a few Finnish-Americans, as well as became familiar with Seppo Paakkunainen’s Karelia band. Next year Gerry organized Karelia’s tour to Canada and the United States. In 1990, he became the editor of *The Finnish American Reporter* in Superior.

During his two years at the *Reporter*, Gerry Luoma Henkel immersed himself in the Finnish and Finnish-American culture and played a significant role in encouraging third- and fourth-generation Finnish-Americans to research their roots.

Diane Jarvi with one of Gerry's best on her lap.

The early 1990s in the Midwest saw the emergence of such musical influences as Joyce Hakala and Koivun Kaiku, Diane Jarvi, Oulu Hot Shots, Al Reko, Eric and Kip Peltoniemi, and Oren and Toni Tikkanen. Their efforts resulted in the publication of many earlier generation musicians' work, as well as books, dozens of articles, records, and cassettes. At the same time, strong connections were established with Finnish folk musicians.

Kantele has been played in Gerry's family for years.

Pictured is Gerry's great aunt from Ylistaro.

Gerry searched and found his own relatives in the winter of 1998 in Etela-Pohjanmaa. His mother's father Kustaa Kristianpoika Luoma (1871-1936), who lived next door to actor Kalevi Haapoja's childhood home in Ylihärma, left in 1900 for America - his second journey to the United States. Kustaa's wife Sanna Matintytar Kettula's (1870-1955) home is still standing in Ylistaro. Sanna's siblings Iisak and Juha also moved to the West, while Maria, Liisa, and Esa stayed in their childhood region. Their offspring, Gerry's relatives, can be found in both Finland and the United States.

Soul and Material Combined

In the fall of 1994, Gerry paid a visit to Kip Peltoniemi's home in Wadena, Minnesota, concurrently with fellows from the Kansanmusiikki (Folk Music) Institute. A couple of days were spent listening to Finnish folk music and discussing publications on anything possible related to the topic. When it was discovered that Gerry was not only an editor but also a skilled woodworker and a carpenter, he was encouraged to try his hand at kantele making.

With his friend Bob Christensen, Gerry made ten five-string instruments with the help of the Institute's drawings for five-string kanteles. The first kanteles were given to friends as gifts, but the project seemed so inspiring that, under the name "Bobalu Instruments," a hundred or so five- and ten-string instruments were born over the next year. After this, Bob parted his way with kanteles, which now are being built in Gerry's workshop.

The media frequently reported on the peculiar instrument maker, and others - besides Finnish-Americans - began to show interest in the kantele. When kantele instructors Merja Soria from California and Diane Jarvi from Minnesota purchased kanteles made by Gerry, the kantele maker's reputation spread through a number of kantele workshops. The State of Minnesota Arts Council recognized the kantele maker by granting him the an Artist of Year award, and his kanteles were being displayed in different folk festivals.

Satisfaction

After five years of kantele making, Gerry Luoma Henkel is pleased with his handiwork. At first made without expert help and through the process of trial and error, his work eventually yielded good results. During his three-month visit to Finland in the winter of 1998, Gerry visited several instrument makers and musicians. A number of glitches were solved while Gerry's own small tricks and inventions received appreciative nods from his Finnish colleagues. Dozens of Finnish contacts have opened new doors to Gerry's understanding of Finnish ancestors as well as modern Finland.

Gerry's own musical skill and knowledge of kantele and jouhikko music are of such fine quality that guests won't necessarily need to accompany him to his workshops and instrument displays. The webpage has brought together quite a group of kantele friends in the United States, and also on other continents. It would be very appropriate to work on getting some Finnish award for this skillful master.